

Vertailevan kasvatustieteen perusteos

Suvi Jokila, Johanna Kallo & Risto Rinne (toim.) (2015).

Comparing times and spaces. Historical, theoretical and methodological approaches to comparative education. SKTS. 258 s. ISBN 978-952-5401-71-4

VERTAILEVAN KASVATUSTIETEN ALKUVAIHE sijoitetaan jopa 1800-luvun lopulle. Vaikka yli sata vuotta sitten tehty tutkimus ei juurikaan muistuta teorialähtökohdiltaan ja menetelmiltään tämän päivän vertailevaa tutkimusta, yhteisiä kehyksiä on kuitenkin tunnistettavissa.

Vertailevassa tutkimuksessa on ollut aina kysymys tietynlaisesta uteliaisuudesta kotoisen ulkopuolella olevaa kohtaan. Yli sata vuotta sitten ulkopuolella oleva muodostui nykyistä suppeammista kiinnostuksenkohteista. Toisaalta koko vertailevan kasvatustieteen historian ajan tutkimustuloksilla näyttää

olleen merkittävää käyttöarvoa kasvatusta ja koulutusta eri tavoin uudistettaessa ja kehitettäessä.

2000-luvulla vertailevan kasvatustieteen haasteeksi on noussut monin tavoin muuttuva maailma. Globalisaation nopeus ja laajuus sekä ylikansallisten organisaatioiden vaikutusvalta ovat haastaneet tutkijoita tarkastelemaan vertailun kenttiä uusista näkökulmista. Kansallisvaltioiden rooli vertailun perusyksikkönä on merkittävästi aiempaa pienempi. Edelleen on nähtävissä ajassa vertikaalisen vertailun kasvavan horisontaalisen rinnalla. Muutokseen ja siirtymiin kohdistuva tutkimus on luonut

pohjaa vertailevan tutkimuksen teoreettiselle ja metodologiselle laajenemiselle.

VERTAILEVA TUTKIMUS VAHVISTUU

Vertaileva kasvatustieteellinen tutkimus näyttää viime vuosina vankistaneen asemaansa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Tutkijoiden määrä on selvästi nousussa ja tutkimustuloksista ollaan aiempaa kiinnostuneempia myös tutkijayhteisön ulkopuolella.

Tutkimuksen uusista haasteista ja niihin vastaamisen keinoista kertovat tekstit eivät ole

välttämättä pysyneet muuttuvien tutkimustarpeiden kyydissä. Jo tästäkin näkökulmasta on nähtävä myönteisenä tuotoksena tässä arvioitava julkaisu.

Teoksen tekstit on jaettu kolmen pääteeman alle. Vertailevan tutkimuksen historiallisia aspectteja Pohjoismaissa käsittelee kaksi artikkelia. Vertailevan tutkimuksen teoreettisiin ulottuvuuksiin paneudutaan kolmessa artikkelissa. Kolmas teema-alue on edellisiä huomattavasti laajempi. Eurooppalaista ja Euroopan ulkopuolista koulutuksen ja koulutuspolitiikan tilaa käsitellään varsin erilaisista lähtökohdista seitsemässä artikkelissa.

Nyt arvioitava teos perustuu vuonna 2013 pidetyn konferenssin esityksiin. Siitä, missä määrin kirjan artikkeleiksi on valikoitunut konferenssin kiinnostavimmat ja tasokkaimmat artikkelit, ei ole tarkempaa tietoa. Joka tapauksessa kirjassa näkyy tyypillisiä konferenssikoosteiden piirteitä. Teemojen koossapito on ollut paikoin hankalaa ja yksittäisten artikkeleiden taso vaihtelee todella tasokkaista varsin tavanomaisiin.

HAJANAINEN ALOITUS

Kirjan ensimmäisen teema-alueen artikkelit, O'Dowdin, Winter-Jensenin ja Wikanderin pohjoismaisen vertailevan kasvatustieteen historian tarkastelu sekä Lawnin kahden vertailevan tutkimuksen uranuurtajan – Laurin Zilliacus ja Torsten Husen – ajatusten ja tuotosten esittely ja arviointi, eivät ole kirjan vahvinta antia.

Ensiksi mainittu artikkeli jää hajanaiseksi ja siinä näkyy selvästi lievä perehtymättömyys koko Pohjoismaiden alueen vertailevan kasvatustieteen kehitykseen ja tuloksiin. Näyttää kuin kirjoittajat olisivat jättäneet aineiston haun kesken. Toinen artikkeli on henkilöhistorian näkökulmasta toki kiinnostava ja sellaisena antoisa. Torsten Husenin merkitys kasvatustieteelle yleensä on todettu lukuisissa teksteissä ja yhteyksissä.

Suomalaisen koulun PISA-menestyksen tulkitsijana erityisesti Yhdysvalloissa tunnettu Pasi Sahlberg tarkastelee artikkelissaan globaalin koulutusreformiliikkeen (GERM) nousua ja tulkintoja. Jäsenneily artikkeli tarjoaa selkeän kuvan koulutusreformin luonteesta. Toisaalta vahvasti amerikkalaisesta näkökulmasta tulkittu ilmiöiden globaalisuus jättää monien väitteiden argumentit puolinaisiksi.

Taina Saarinen tarkastelee monipuolisesti korkeakoulupolitiikan tutkimusta ja käsityksiä korkeakoulupolitiikan ylikansallisista ulottuvuuksista. Artikkeli tarjoaa laajan näkökulman korkeakoulupolitiikan ilmiöihin ja niiden tutkimiseen eilen, tänään ja tulevaisuudessa. Saarinen on tarttunut ansiokkaasti suomalaisen korkeakoulupolitiikan ja korkeakoulutuksen kehityksessä kysymykseen vieraista kielistä ja kansainvälistymisestä. Hän kritisoi kansainvälistymisen ja englannin kielen samaistamisesta. Huomio on myös vertailevan kasvatustieteellisen tutkimuksen näkökulmasta varseenotettava. Onkin hieman para-

doksaalista havaita nyt arvioitavan teoksen artikkeleiden lähdemateriaalinen kielellinen yksipuolisuus.

KANSAINVÄLISTYMISEN HAASTEITA

Rosario Maniscalcon koulutuspolitiikan eurooppaistumista tarkastelevan monipuolisen tekstin teräviin havaintoihin kuuluu muistutus koulukseen kytketystä subsidiariteettiperiaatteesta, kansallisesta itsemääräisoikeudesta. Maniscalco tuo esiin lukuisin faktoin sen, millaisin keinoin Euroopan Unionin koulutuspoliittiset linjaukset on saatu osaksi kansallista koulutuspolitiikkaa ilman näkyvää subsidiariteettiin puuttumista.

Korkeakoulutuksen kansainvälistymisen ja rakenteellisen yhdenmukaistumisen taustat ja luonne ovat laajempi teema Elisabeth Agbor Etan artikkelissa, joka perustuu kirjoittajansa tohtorityönsään käsittelemään Bologna prosessin soveltamista Kamerunissa. Alkuperäisesti eurooppalaisen harmonisaatiohankkeen soveltamista afrikkalaiseen korkeakoulutukseen voi pitää yllättävänakin ajatuksena. Toisaalta muistaen afrikkalaisen siirtomaahistorian ja sen aikana rakennetut korkeakoulujärjestelmät, ei ajatus tunnukaan niin mahdottomalta. Eta tunnistaa artikkelissaan tämän ja myös yleisemmän korkeakoulutuksen kansainvälistymisen mukaan tuoman yhtenäistämishaasteen.

Eurooppalaisen korkeakoulutuksen haasteet ja linjanvedot nousevat osin samoista globaa-

leista vaatimuksista kuin muis-
sakin maissa. Kyseisiä haasteita
käsittelevässä Rabinowiczin ja
Chinapin artikkelissa tuodaan nä-
kyviin monia jo ennestään tuttuja
trendejä, joilla on vahva euroop-
palaista korkeakoulutusta muo-
vaava vaikutus. Tässä yhteydessä
ei ole syytä unohtaa myös kirjoit-
tajien korostamaa koulutuspoliti-
ikan ja korkeakoulutuksen entistä
tiiviimpää sidosta talouspolitiik-
kaan ja koulutuksen kilpailukyvyyn
välineeksi alistamista.

Suvi Jokilan suomalaisten yli-
opistojen kansainvälistymistä kä-

sittelevän artikkelin taustana ole-
van tutkimuksen aineisto koostuu
opetusministeriön kolmen tason
asiakirjoista: kansainväliset stra-
tegiat, yleissuunnitelmat ja alue-
kohtaiset strategiat. Aineistonsa
analyysin perusteella Jokila tekee
johtopäätöksen kansainvälisty-
misen rakentumisesta enemmän
alueellisessa kuin globaalissa ke-
hyksessä

Jokilan, Kallon ja Rinteen laa-
tima yhteenvetoluku on mainio
analyysi ja tiivistys kaikista teok-
sen artikkeleista tarjoten näin
lukijalle vielä mahdollisuuden

vertailla omia tulkintojaan kirjan
toimittajien näkemyksiin.

Nyt arvioitu teos on välttämä-
tön lisä suomenkieliseen vertai-
levan kasvatustieteen peruskir-
jastoon. Huolimatta siinä olevien
artikkeleiden laadun vaihtelus-
ta kokonaiskuva tieteellisestä ja
konkreettisesta annista jää vah-
vasti positiivisen puolelle.

Eero Pantzar

KT, dosentti

Tampereen yliopisto